

ВІДГУК

опонента – доктора юридичних наук, професора Миронюка Романа Вікторовича на дисертацію Яромія Івана Васильовича «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації. Представлене до захисту дисертаційне дослідження набуває особливої актуальності у багатогранності викликів, що стоять перед Україною у сфері формування та реалізації державної митної політики у сучасних умовах. З одного боку, існує гостра необхідність у забезпеченні економічної безпеки та наповненні державного бюджету, адже саме митні платежі є одним із ключових джерел фінансування. Водночас, на ці процеси негативно впливають корупційні ризики, нестабільність законодавства та недостатнє матеріально-технічне забезпечення. З іншого боку, тема набуває особливої значущості у контексті євроінтеграційних прагнень України та необхідності гармонізації митного законодавства з європейськими стандартами. Особливої гостроти питання набули в умовах повномасштабної військової агресії, що спричинила суттєві зміни у зовнішньоекономічних зв'язках і вимагає негайного переосмислення існуючих підходів з урахуванням безпекових факторів.

Крім того, актуальність зумовлена потребою вдосконалення інституційної спроможності митних органів, що включає не лише реформування, а й підвищення кадрового потенціалу, цифровізацію та автоматизацію процесів, а також впровадження ефективних антикорупційних програм. Таким чином, представлене дослідження дозволяє сформулювати теоретичні засади та запропонувати практичні рекомендації для створення нової, прозорої та ефективної моделі митниці, яка відповідатиме сучасним викликам та сприятиме відновленню економіки країни.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх достовірність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, не викликає жодних сумнівів. Їхня достовірність забезпечена завдяки кільком ключовим чинникам. По-перше, автор застосував комплексну методологічну основу, що включає як загальнонаукові, так і спеціально-правові методи, такі як діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий та системно-структурний. Використання цих методів дозволило глибоко й всебічно дослідити проблематику формування та реалізації державної митної політики. По-друге, дисертація базується на надійній емпіричній базі, що складається з аналізу офіційних статистичних та аналітичних даних, а також рішень національних та міжнародних судів, що гарантує, що всі теоретичні положення підкріплені реальними фактами та актуальною правозастосовною практикою. По-третє, автор опрацював широке коло джерел, включаючи праці вітчизняних та зарубіжних науковців, нормативно-правові акти та міжнародні документи, що свідчить про глибоке знання предметної області та врахування передового світового досвіду. Нарешті, логічна структура та послідовність викладу забезпечують внутрішню узгодженість роботи. Кожен висновок і рекомендація є логічним наслідком проведеного аналізу, що підтверджує, що отримані наукові результати не випадкові, а є результатом послідовного та ґрунтовного наукового дослідження.

Новизна і загальнонаціональне значення одержаних результатів. Представлена дисертація є першим у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням цілісної системи формування та механізмів забезпечення реалізації державної митної політики в умовах сучасних викликів та трансформацій. У ході проведеного дослідження автором системно сформульовано низку нових наукових положень, обґрунтованих висновків та теоретико-прикладних рекомендацій, які визначають напрями вдосконалення державної митної політики. Запропоновані положення можуть

стати науковою та методичною основою для подальших досліджень у даній галузі, а також мати практичне значення для розроблення і впровадження ефективних управлінських рішень у сфері митної справи.

Автором вперше доведено, що правовий статус Міністерства фінансів України, будучи динамічною системою взаємопов'язаних елементів, має ключове значення для ефективного формування та реалізації державної митної політики, а його чітке законодавче визначення забезпечує стабільність, передбачуваність та адаптивність у сфері митної справи.

Слушними видаються пропозиції автора щодо концепції кадрового забезпечення митних органів в умовах цифрової трансформації із зосередженням на виявленні необхідних цифрових компетенцій для працівників митних органів, аналізі ефективності існуючих освітніх програм та розробці нової системи добору персоналу та навчання, яка відповідатиме вимогам «цифрової митниці».

Окрім цього, автором запропоновано концептуальний підхід інтегрованої взаємодії митних органів України з міжнародними партнерами, що полягає в системі адаптації успішного досвіду країн-членів ЄС та ґрунтується на застосуванні передових технологій, зокрема систем управління ризиками, заснованих на штучному інтелекті, та технології розподіленого реєстру для забезпечення прозорості митних операцій.

Автором обґрунтовано положення, що реалізація заходів, спрямованих на вдосконалення та посилення фіскальної функції державної митної політики дозволить не лише підвищити ефективність збору митних платежів та спростити процедури для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а і сприятиме гармонізації українського митного законодавства з європейськими стандартами;

У роботі набули подальшого осмислення необхідність підвищення ефективності та привабливості служби в митних органах України через:

- 1) впровадження комплексної антикорупційної програми, яка передбачала б дієві механізми внутрішнього контролю, регулярну перевірку декларацій

про доходи, невідворотність покарання за корупційні дії та обов'язково суттєве підвищення заробітної плати працівників митних органів; 2) впровадження реформи системи освіти та підготовки кадрів шляхом розробки сучасних навчальних програм, що відповідають європейським стандартам, включаючи курси з міжнародного митного права, цифровізації, управління ризиками, кібербезпеки та психологічної стійкості. Створення Центру передового досвіду для митної служби; 3) забезпечення психологічної підтримки та соціального захисту шляхом розробки програм психологічної допомоги для працівників митних органів, особливо тих, хто працює в зонах підвищеного ризику; 4) проведення модернізації матеріально-технічної бази шляхом придбання сучасного обладнання для контролю, оновлення інфраструктури пунктів пропуску, забезпечення належних умов праці та безпеки персоналу, включаючи засоби захисту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових досліджень проблемних питань щодо формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах;
- *правотворчості* – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яким урегульовано питання формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах;
- *правозастосовній діяльності* – з метою трансформації державної митної політики;
- *навчальному процесі* – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Митне право», «Адміністративне право», «Трудове право» у підготовці підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях, зарахованих з а темою дисертації. Основні наукові положення роботи, висновки та результати знайшли відображення у 32 наукових працях, з яких: 18 статей опубліковані у вітчизняних виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 3 статті у закордонних виданнях, що індексуються в наукометричних базах Web of Science та Scopus, та 11 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Структура дисертаційного дослідження побудована з урахуванням комплексного підходу до вивчення тематики дослідження. Усі розділи роботи об'єднані спільною науковою метою, а їх зміст, відповідно до поставлених завдань, послідовно розкриває об'єкт і предмет дослідження. Обрана тема вирізняється високим рівнем актуальності, що зумовлено як сучасними викликами, пов'язаними з повномасштабною війною, яка істотно трансформувала логістичні ланцюги та зумовила необхідність впровадження оперативних і спрощених митних процедур, так і стратегічним курсом України на європейську інтеграцію. Останнє вимагає гармонізації національного законодавства з правовими нормами та стандартами Європейського Союзу, що підсилює практичну значущість та наукову вагомість проведеного дослідження.

Дисертація містить низку вагомих наукових положень. Автором розкрито наявні підходи до диференціації суб'єктів забезпечення державної митної політики. Відмічено, що забезпечення митної політики є скоординованою діяльністю цілої системи державних та недержавних інститутів. Звернута увага на необхідності проведення чіткого розмежування між суб'єктами формування (ті, хто розробляє і приймає рішення, наприклад, Міністерство фінансів України, Верховна Рада України) та суб'єктами реалізації (ті, хто впроваджує ці рішення, перш за все, Державна митна служба України). Виокремлено суб'єктів контролю, які забезпечують прозорість та

ефективність процесу, серед яких Рахункова палата, НАЗК України, органи громадського контролю.

Слушними видаються висновки щодо того, що ефективне забезпечення державної митної політики можливе лише за умови системної та узгодженої взаємодії всіх суб'єктів, які беруть у ній участь. Кожен з них, від законодавчих органів до громадських рад, виконує свою унікальну функцію, що є невід'ємною частиною цілісного процесу. Зазначені суб'єкти не є ізольованими, а формують складну мережу взаємозв'язків, де кожен елемент впливає на загальний результат. З огляду на що, успішність державної митної політики залежить від ефективності координації та співпраці між усіма її учасниками, що є ключовою передумовою для посилення економічної безпеки держави.

На підставі проведеного аналізу правового статусу Міністерства фінансів України автором визначено його центральну, системотворчу роль у формуванні та реалізації державної митної політики. Зазначено, що Міністерство фінансів України є основоположний елементом, який поєднує фінансові, бюджетні та митні інтереси держави. Обґрунтовано, що повноваження Міністерства фінансів України, виходять за межі адміністративного контролю і охоплюють ключові аспекти нормотворчості, що дозволяє йому безпосередньо впливати на фіскальну, регулюючу та контролюючу функції державної митної справи, створюючи міцну інституційну основу для системного та послідовного розвитку державної митної політики.

Автор приходить до висновку, що важливим аспектом є визначення загальних статусних ознак Міністерства фінансів як визначальних для ефективного виконання ним повноважень у митній сфері. Його мета, завдання та компетенція в сукупності становлять цілісний механізм, що дозволяє оперативно реагувати на економічні виклики. Таким чином, саме сильний правовий статус та ефективна взаємодія Мінфіну з іншими суб'єктами є ключовою передумовою для впровадження необхідних трансформацій і

підвищення ефективності митних органів, що особливо актуально в умовах євроінтеграції.

Цікавим є висновок автора, що трансформація митної служби починається з її керівництва. Обґрунтовано, що нові законодавчі положення, які запровадили конкурсний відбір, антикорупційні перевірки, високі кваліфікаційні вимоги та зовнішній незалежний аудит, є значним кроком до прозорості та підзвітності. Запропонована модель контролю, із залученням міжнародних експертів, гарантує незалежність та об'єктивність оцінки, що робить керівника відповідальним не лише перед державою, а й перед суспільством та міжнародними партнерами.

Слід відзначити, що оформлення дисертації відповідає усім встановленим академічним вимогам. Дисертація є добре структурованою, ґрунтовною науковою працею, виконаною на високому рівні.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Проведений аналіз дисертаційного дослідження та опублікованих наукових праць І. В. Яромій не виявив жодних фактів порушення принципів академічної доброчесності, зокрема проявів плагіату, фабрикацій чи фальсифікацій даних. У роботі коректно та повно зазначено джерела при використанні ідей, тверджень і фактичного матеріалу; дотримано вимог чинного законодавства у сфері авторського права та суміжних прав; подано достовірні результати наукової діяльності. Застосовані методики, а також використані джерела інформації супроводжуються належними бібліографічними посиланнями, що підтверджує прозорість і надійність проведеного дослідження.

Дискусійні питання та зауваження стосовно положень докторської дисертації. Разом із тим, окремі положення дисертації є недостатньо аргументованими, дискусійними або такими, що потребують додаткового обґрунтування.

1. У роботі зазначено, що одним із ключових елементів прозорості та підзвітності є зовнішній аудит діяльності митних органів. Водночас, дисертація не конкретизує, як саме цей аудит повинен функціонувати, а також

не розмежовує його повноваження від уже існуючих механізмів державного фінансового контролю. Виникає логічне питання: Яким чином запропонований автором зовнішній аудит забезпечить реальну підзвітність митних органів і не дублюватиме функції існуючих контролюючих інституцій?

2. Безперечно, має практичну цінність ідея впровадження ризик-орієнтованого підходу як основи для вдосконалення митного контролю. Однак, дисертація не містить детального опису методології оцінки та ідентифікації ризиків, а також механізмів адаптації системи до швидких змін у зовнішньоекономічній діяльності, що є критично важливим в умовах сучасної економіки. Які конкретні критерії та методологію ідентифікації ризиків пропонує автор для ефективної реалізації ризик-орієнтованого підходу?

3. Дисертація акцентує увагу на необхідності підвищення інституційної спроможності митних органів, зокрема через покращення кадрового забезпечення. Проте, у роботі не розкрито, яким чином запропоновані заходи можуть бути реалізовані в умовах обмеженого бюджетного фінансування та високого рівня корупції, що є основними перешкодами для залучення кваліфікованих фахівців. Які конкретні заходи пропонує автор для вирішення проблеми кадрового забезпечення та мінімізації корупційних ризиків у сфері кадрової політики?

Загальний висновок. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. Висловлені зауваження носять, в першу чергу, рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки даного дисертаційного дослідження, яке є завершеною науково-дослідницькою роботою, виконаною на належному науковому рівні.

Джерельна база та методологія дослідження забезпечують ґрунтовний та досконалий аналіз обраної теми, а зроблені висновки, пропозиції та рекомендації є чіткими та переконливими. Результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота Яромія Івана Васильовича «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах» повністю відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права
і процесу Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Роман МИРОНЮК

